

פרשת הולילנד, הסיפור שלא סופר עדיין

אי אפשר לגולל את כל עלילותיה של אחת מפרשות השחיתות החמורות ורחבות ההיקף ביותר בתולדות המדינה, אבל אפשר לנסות לתאר את השיטה

מאת גידי וייץ

בשלהי שנת 8002 נכנס גבר ממוצע קומה בעל שיער מאפיר ומסורק לצד בצעדים מהירים לבית ראש הממשלה ברחוב בלפור 1 בירושלים. המאבטח ליווה את האיש לחדר העבודה, שם המתין לו ידידו מימי האוניברסיטה, ראש הממשלה אהוד אולמרט. האורח היה אביגדור קלנר, איש עסקים ידוע, בעבר יו"ר זכיינית ערוץ 2 רשת, ושותף בחברות שעסקו במיזמי נדל"ן ותקשורת בארץ ובעולם.

היו אלה הימים האחרונים של אולמרט בתפקידו. זמן קצר לפני הפגישה, מסר איש העסקים האמריקאי משה טלנסקי עדות מוקדמת בבית המשפט המחוזי בירושלים, שבה סיפר כי במשך שנים ריפד את כיסיו של ראש הממשלה לשעבר במעטפות מזומנים. העדות הזאת גדעה את הקדנציה של אולמרט בשיאה והובילה את ישראל למערכת בחירות מוקדמת נוספת.

צילום: יובל טבול

כמה ימים לפני הביקור, התקשר אל אולמרט איל הון ישראלי וחבר קרוב. "הוא אמר לי, 'שמע, קרה לי דבר נורא מוזר'", שיחזר אולמרט את השיחה כעבור שנה וחצי, בחקירת פרשת הולילנד, "התקשר איתי בחור בשם אביגדור קלנר, אדם שאני לא מכיר, ואמר לי שהוא חייב להיפגש איתי דחוף, דחוף, דחוף". איל ההון המקורב לאולמרט, אחד האנשים העשירים בישראל ואיש עסקים בעל היקף פעילות משמעותי בהרבה משל קלנר, דחה את בקשתו בתואנה שהוא עסוק. אלא שקלנר התעקש, סיפר אולמרט לחוקרים. "קלנר אמר לו: 'שמעתי שאולמרט חבר שלך, זה קשור לאהוד. זה יכול לגרום לו נזק נורא, אנחנו חייבים

להיפגש'... קלנר בא אליו ואמר לו שיש אדם בשם ש' (שמו אסור עדיין בפרסום) שטוען שהוא שיחד עבור יזם הולילנד, הלל צ'רני, כל מיני אנשים ברחבי הארץ, כולל אולמרט, ושהוא הכין כתב תביעה נגד צ'רני שבו הוא תובע ממנו לשלם לו את סכומי השוחד שהוא הוציא, ושצ'רני לא שילם לו".

הלל צ'רני הוא איש העסקים שעומד מאחורי פרויקט הנדל"ן המושמץ ביותר בישראל: הולילנד. פרויקט שקלנר היה מבעליו החל משנת 0002. ב-7002 נקלעו צ'רני וש', מנהל הפרויקט, לסכסוך מר שעניינו ויכוח על עשרות-מיליוני שקלים. האיש ששימש כמגשר בין שני הנצים היה קלנר. היה לו אינטרס גדול שהפיצוץ יסתיים בפיוס. קלנר היה האדם האחרון, כפי שיובהר בהמשך, שרצה שהנסיבות האפלוליות שליוו את הקמת מפלצת הנדל"ן הירושלמית יראו את אור השמש.

בעקבות שיחת הטלפון המשונה, הסכים אולמרט לקבל את קלנר לפגישה במעונו הרשמי. "קלנר אמר לי 'תשמע, צ'רני מוכן לשלם לו כסף, אבל ש' רוצה יותר כי הוא הסתבך בשוק האפור ויש לו בעיות ויש לו חובות'", המשיך אולמרט בתיאור והגיע לשורת המחץ, "ואז קלנר אמר לי: 'אם אתה תשיג חצי מיליון דולר, יהיה אפשר לסגור את העניין. אמרתי לו: 'תקשיב טוב, אביגדור, אני לא אתן לו אגורה, אני לא לקחתי שוחד'".

באביב 9002 סיים אולמרט את תפקידו כראש הממשלה ופנה לעסקים פרטיים. הוא התמקם בבניין המשרדים פלטיניום שברחוב הארבעה בתל אביב. בניין שבו השתכן גם משרדו של קלנר, שביקש שוב ושוב לפגוש את אולמרט על מנת שייסע לו לפרק את מטען הצד המאיים. "לא הסכמת", סיפר אולמרט בחקירה. "הוא ארב לי במעלית איזה פעם או פעמיים. הוא פשוט חיכה עד שאני אצא ואז הוא ניסה לתפוס אותי ולהגיד לי מילה... אמרתי: אביגדור, אני לא רוצה להתעסק בזה". אולמרט סיפר שנתן הוראה למזכירות לא להכניס את קלנר למשרדו. מקורביו של אולמרט טוענים כי בידי ראש הממשלה לשעבר תיעוד מלא של דיאלוג שניהל עם איש העסקים. הפניית העורף של אולמרט לא עצרה את קלנר שהמשיך במאמצי התיווך בין צ'רני לש', איש המסתורין שחשף את פרשת חשדות השחיתות הגדולה ביותר שהיתה כאן מאז ומעולם.

אמרגן המהפכה

גבר עב בשר, בן יותר מ-07, שנראה מבוגר מגילו, צעד לפני מספר שבועות בכבודות, מסתייע במקל, במסדרונות בית המשפט המחוזי בתל אביב. ארבעה שוטרים ליוו את האיש ששלח מבטים קצרים לעבר העוברים ושבים, תוהה בוודאי אם מי מהם מצליח לזהות את פניו שהופיעו פעמים רבות כל כך בשנה האחרונה, תחת הצללה קלה, במהדורות החדשות בטלוויזיה.

מאז מסר בשנה החולפת סדרת עדויות שסיבכה רבים בצמרת בחשדות פליליים, נתון ש' תחת שמירה קפדנית, וזהותו אסורה כאמור בפרסום. "הוא ניפץ כמו ידיו את פרויקט הולילנד ורכש לעצמו אויבים רבים", הסביר פרקליט המדינה משה לדור בראיון ל"הארץ" את הצורך להגן על ש' ולהסוות את זהותו.

האיש שהודה כי שימש במשך עשורים כמתווך העל בין אילי הון תאבי בצע לבין פוליטיקאים ופקידים משוחדים, נולד במקום ובזמן חסרי מזל - בסוף שנות ה-03, ברומניה. "בימי מלחמת העולם השנייה נשלחתי לטרנסניסטריה, למחנות השמדה, ומתוך 94 איש שהיינו במשפחה, נשארו רק אבי, דודי ואני בחיים. כל יתר המשפחה נספתה", סיפר בעדותו במשטרה.

הוא עלה ארצה, שירת ביחידה קרבית, עבד במכון ויצמן כמיקרוביולוג, למד מינהל עסקים, לימד חשבונאות ובשלב מסוים פנה לעסקים ולנדל"ן. האיש רב הכישורים השתלב בחברת "כלל" בתפקידים בכירים, ניהל את זרוע הבנייה של קונצרן הענק ובהמשך הוביל מיזמי

נדל"ן מהבולטים במדינה. "לדאבוני הרב, ועד כמה שקשה לי להודות בזה בערוב ימי, מאז שאני בענף הבנייה מ-66', בצורה זאת או אחרת תמיד שולמו שלמונים או ניתנו טובות הנאה או יד רוחצת יד, בין אם זה בתל אביב, חיפה או ירושלים", סקר ש' בקצרה בעדותו פרק נוסף בהיסטוריית הצללים של הכלכלה הישראלית.

בסוף שנות ה-08 עקר ללונדון, כדי לייצג משפחת טייקונים יהודית, וכעבור כמה שנים שב ארצה. בין לבין, חיבר האיש ספרים ומאמרים שונים על חשבונאות ועל השואה ורכש ידידים בצמרת העסקית. בתחילת שנות ה-09 ביקש ש' לתווך בעסקה למכירת מתחם הולילנד בירושלים שהיה בבעלות איש העסקים הלל צ'רני. העסקה לא יצאה לפועל, אך בין צ'רני לבין ש' נוצר קליק חזק שהוביל לכך שש' ינהל את הפרויקט שישנה לעד את חיי שניהם.

הלל צ'רני נולד בארגנטינה ב-35'. הוא התייתם מאביו בגיל צעיר, התגייס לצבא ב-17' והשתחרר בדרגת סרן. לאחר השירות הצבאי פנה ללימודי כלכלה, ומאוחר יותר הצטרף לעסק המשפחתי - ניהול מלון הולילנד בגבעה נאה במרכז ירושלים. זה היה מלון קטן וסימפתי, טובל בעצים, שהציע אטרקציה אחת בולטת: הדגם המוקטן של ירושלים בימי בית שני. אבל לצ'רני היו שאיפות גדולות יותר מניהול מלון ממוצע בירושלים, ואת ש' הוא ליהק לתפקיד אמרגן המהפכה.

אנשים שפוגשים את צ'רני מתקשים להאמין שזהו האיש החשוד שהיה תעשיין שוחד חסר מעצורים. הגבר האתלטי, בעל פני הנער והקול הרך, לבוש בצניעות ולא מדיף ריח של הון, נכלוליות או יצרים. הוא מעדיף ריצה וניווטים בגפן, על פני חברת אנשים, והוא מדיר את רגליו מהקליקות הפוליטיות והעסקיות. אי אפשר למצוא אזכורים שלו בטורי הרכילות של מדורי הכלכלה, ולרבים בקהילה העסקית, שמו אינו אומר דבר. סיפור הסתבכותו בפלילים של הטיפוס נעים ההליכות והמוזר הזה, הוא אחת החידות הלא-מפוענחות בסאגת הולילנד. מערכת יחסיו עם ש', שאותו הוא מכנה עד היום בשיחות פרטיות ובעיניים בורקות "גאון", יכלה לשמש בקלות כחוט שדרה עלילתי ברומן מתח פסיכולוגי.

בין צ'רני לבין ש', המבוגר ממנו בשני עשורים, התפתח במשך השנים קשר הדוק וסבוך, בעל מאפיינים כמעט אדיפליים. היה קשה להבחין מי הבוס בין השניים ומי הכפיף, מי השולט ומי הנשלט. "ש' היה דמות אב עבור הלל", איבחנה בעדותה אחותו של צ'רני, גבי אברון, פסיכולוגית במקצועה.

צ'רני הפקיד בידיו של ש' את ניהול הפרויקט, שכלל בין היתר משימה נפיצה: להתרוצץ במסדרונות השלטון ולקדם שם, בין הפקידים והנבחרים, את מיזם הנדל"ן. "סדרי הגודל של הפרויקט היו בלתי נתפסים", הסביר ש' בעדותו. "אמרתי לצ'רני שאם הוא רוצה להשיג את מקסימום אחוזי הבנייה, הוא יצטרך לתרום, לשלם או לתת שוחד... הודעתי לו שיש בזה סיכונים גדולים ואמרתי לו שאני אהיה מוכן להסתכן... אחרי שחשב, צ'רני השיב בחיוב".

הרב שובדיה יוסף. תרומה

שולה זקן, לא מקבלת נעליים

אהוד אלמרט, סיגרים וסרקזם

אריה עמית. פוטנציאל למשהו גדול

הרב משה יוסף. חשבונות פרטיים

משה דיין. זיכרון חלש (2)

ביבר הזכוכית

ש' הגדיר את צ'רני כאדם "א-סוציאלי" ו"מסוגר מאוד", הזקוק לליווי של איש קומוניקטיבי ונוח לבריות, אחד שיוכל לרקום עבורו עסקאות אפלות עם צמרת השלטון. "אמרתי לצ'רני שאני הפרונט... שאני אופיע ואנהל את המשא ומתן עם האנשים, אעביר להם את השלמונים ושהוא - צ'רני - יישאר בצל, אבל שתהיה לו הסמכות הבלעדית ואת הזכות הבלעדית להחליט עם מי כן להתעסק ועם מי לא, למי לשלם וכמה. צ'רני באמת ניצל לא פעם את סמכותו בהכתיבו את סכומי ההתקשרות או תנאי התשלום. הוא תמיד קיבל ממני מידע על כל העברה כספית, על כל תשלום שביצעתי, עם פירוט מלא".

התוכנית הראשונה של פרויקט הולילנד משנות ה-09 שאותה הזה ש', הבטיחה לדבריו הגדלה של כ-1,002 אחוז (!) בזכויות הבנייה וכללה אישור לבניית שלושה מלונות ענק וכ-058 יחידות דיור. היתה זו תוכנית יוצאת דופן בנוף הירושלמי. באותה עת עמדו בעיר הבירה בקושי שלושה מגדלים בני 22 קומות, ואילו תוכנית הולילנד עוד בשלב הראשון, כללה בנייה במאסות ובגובה אדירים בהרבה.

אולם חרף נדירותה, חריגותה בנוף הפרויקטים, ולעיניים רבות גם בוודאי מוזרותה, זכתה התוכנית לאישורים בזמן שיא של פחות משנתיים. "מדובר בלוח זמנים מאוד מהיר. פרק זמן מטורף", חיוותה את דעתה על קצב השגת האישורים, דלית זילבר, מי שמכהנת היום כמתכנתת מחוז ירושלים. "פרויקט בסדר גודל כזה, גם אם לוקח חמש שנים מרגע הקליטה ועד לאישורו, זה פרק זמן מהיר ומכובד. פה מדובר בפרק זמן של אלופי האלופים. אין דבר כזה".

טרנספורמציה משמעותית נוספת עברה התוכנית בעשור החולף, אז אושרה בנייה של מאות יחידות דיור נוספות, בנוסף לשינוי ייעוד בחלקים במתחם ממלונאות לדיור. הולילנד מזדקרת היום בקו הרקיע של ירושלים ונראית מפינות רבות של העיר כמין כוכב זר, אבל מעטים יודעים שהפרויקט מימש רק 83 אחוז מזכויות הבנייה שלו עד היום. לולא חקירת המשטרה, היה גדל הפרויקט במרוצת השנים פי יותר משניים מגודלו הנוכחי.

"בשיחות שקיימתי עם ראש העיר אולמרט, עם יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ובנייה, לופוליאנסקי ועם חברי הוועדה המקומית", המשיך ש' לגולל את פרטי העלילה הקודרת, "הובהר לי שבצורה של תן וקח אוכל לקבל את רצוני... אני רוצה להדגיש. הרמיזות היו מאנשים אלי ולא להפך כי אני לא הייתי מעז".

בתמורה להזרמת מיליונים לכיסים פרטיים ולעמותות המקורבות לאנשי הררה, זכה הפרויקט, על פי החשד, ללובי חסר תקדים מצמרת העירייה וועדות התכנון. השיטה שבה שומנה הצמרת היתה פשוטה: חברת הולילנד תיירות העבירה הלוואות של מיליוני שקלים לש', והן היו נמחקות בשלב כלשהו ממאזני החברה ונזקפות לחובת צ'רני. ב-0002, למשל, נטל צ'רני על עצמו חוב מצטבר של כ-9 מיליון שקל שעל פי תשתית הראיות שגיבשה המשטרה, שימש למימון תשלומי השוחד. בהמשך שולם השוחד על פי החשד באמצעות חשבונות פיקטיביות שהעביר ש' לצ'רני. בנוסף שילם צ'רני לש' שכר שמן מאוד: זה התחיל בקבלת אחוזים מהפרויקט, התגלגל לשכר של 000,05 דולר לחודש, והסתיים בהתחייבות להעביר לש' 01 אחוז מתקבולי מכירת הדירות.

ב-0002 מכר צ'רני, בתיווכו של ש', חלק מהקרקע לחברת אלנור, שהשותפים המרכזיים בה היו "קרדן" ו"פולאר נדל"ן", שבראשה עמד אז מיודענו, אביגדור קלנר, ידידו הקרוב של ש'. ב-28, בשעה ששימש כמנכ"ל חברת בנייה גדולה, מינה ש' את קלנר למנכ"ל חברת איטונג. היתה זו יריית הפתיחה במסעו של קלנר לביסוס מעמדו כאיל הון ישראלי, לווילה בכפר שמריהו ולרשימת חברים מהקצפת הסמיכה. אל חתונת בתו של קלנר שהתקיימה לפני כמה שנים זרמו בין היתר מו"ל "ידיעות אחרונות", נוני מוזס, צדיק בינו, שאול מופז, בנימין בן אליעזר, מאיר שטרית, לימור לבנת, סילבן שלום ואחרים. גם ש' נמנה עם חוג ידידיו של קלנר וזכה להערכתו המופלגת. "ש' הוא מקצוען ברמה גבוהה מאוד", העיד קלנר בחקירתו ואישר את יחסי הקרבה ארוכי השנים ששררו ביניהם. גם קלנר שכר על פי החשד את שירותיו המפוקפקים של ש' לקידום המפלצת הירושלמית, כמו גם לקידום של מיזמי נדל"ן של חברת הזרע. "אמרתי (לקלנר ולכפופיו) גלויות שהפרויקט הזה של הולילנד, זכותו וקיומו בתשלומי שוחד", סיפר ש' בחקירתו. "קלנר, בגלל ישיבתו בביבר זכוכית, כיו"ר ומנכ"ל של חברה ציבורית... נאלץ להשתמש בשירותי, כי אני יכולתי להמציא לו חשבונות פיקטיביות שיכסו את תשלומי השוחד".

על פי ממצאי חקירת המשטרה, קידמה הצמרת החשודה את התוכנית הבלתי-אפשרית הזאת תוך שהרעיפה על היזמים הטבות שונות ומשונות ובהן הפחתה של מיליוני שקלים בהיטלי ההשבחה; ויתור משמעותי על בניית מבנים לטובת הציבור, קבלת אחוזי בנייה אסטרונומיים ושלל מחוות מגוונות ששיקפו רווח וחיסכון של עשרות-מיליוני שקלים. כל המידע המדאיג הזה היה אצור בתודעה של אדם אחד שהחל להרהר לפני כשנתיים בשיתוף פעולה עם המשטרה.

מחשבות התאבדות

בחורף 0102 צעד אביגדור קלנר לבית קפה במרכז תל אביב. באחד השולחנות הפינתיים המתין לו חברו הקרוב ש'. קלנר חשש שהסכסוך בין צ'רני לש' יתגלגל לחקירת משטרה. הוא לא ידע אז שש' כבר עבר צד ושהשיחה ביניהם מוקלטת.

"אני משביע אותך בכל, בנכדים שלך אני משביע אותך, כשאתה פותח את הפה תשתדל להתרחק ממני, זה הכל", התריע קלנר בפני ש' בהתרגשות. בשלב מסוים בשיחה הציע קלנר לש' לעבור קורס לפני החקירה המשטרית, אם זו תיפתח ללא שליטה: "יש עורכות דין שהיו ברשות לניירות ערך... אני אמצא לך... כך שזה לא יעלה לך כסף... שואלים אותך ואם אתה לא רוצה להגיד אתה אומר 'אני לא זוכר' או 'אני לא יודע'... צריך לחשוב מהר ולדבר לאט". הנה לפניכם המדריך המקוצר לעברייני צווארון לבן.

במהלך הדיאלוגים הממושכים ביניהם הפציר קלנר בש' לסיים את הסכסוך המר עם צ'רני.

עד 7002 היו היחסים בין ש' לצ'רני תקינים, אלא שאז החלה הקריסה. שנתיים לפני כן, כך לפי גרסת ש', נקלע צ'רני לבעיית נזילות והוא, ש', נאלץ לשלם מכיסו את תשלומי השוחד כדי לקדם את הפרויקט ולהשיג עוד ועוד הטבות והקלות, בידיעה שצ'רני יחזיר לו בעתיד את ההשקעה השמנה. אבל ב-7002 נקלע ש' לחובות כבדים לכרישי השוק האפור שמהם לווה את הכספים, חלקם דמויות מפתח בעולם התחתון, וחלה במחלה קשה. אספן האמנות, האיש תאב החיים והבזבזן הכמעט-כפייתי, החל לנהל משא ומתן עיקש עם צ'רני, במסגרתו תבע ממנו בחזרה את המיליונים האבודים. "צ'רני נשאר חייב לי כספים ששילמתי עבור שוחד שהוא לא החזיר לי. החוב הזה הוא שגרם לי לפנות לשוק האפור ולגייס כספים לתשלומי השוחד", סיפר ש' בעדותו במשטרה. צ'רני דחה את הטענות בתוקף.

בקיץ 7002 חתמו צ'רני וש' על מסמך שהיה אמור להסדיר אחת ולתמיד את המחלוקת ביניהם. אלא שהסכום שהציע צ'רני לש' היה לטענתו פחות ממחצית מהחוב הנטען. "צ'רני אמר לי 'ti evael ro ti ekat'. מאחר שבאותה עת עלו בראשי אפילו מחשבות התאבדות", סיפר ש' לחוקרים, "הודעתי לצ'רני שאני אחתום על הנייר בלי-ברירה. הוא ביקש ממני שאעלה איתו לנוטריון שנמצא באותו בניין ושאותו בנוכחותו על המסמך, וכך אכן עשיתי".

זמן קצר לאחר חתימת ההסכם, טען ש' כי נעתר לחתום עליו מתוך כפייה. "מי כמוך יודע שהייתי חותם על כל דבר בלחץ שהייתי מצוי ובאיומים שהיו עלי מצד ראשי העולם התחתון", כתב אז ש' לצ'רני במכתב אישי.

"אמרתי לצ'רני שאני מבקש לפתוח את ההסכם כיוון שמגיעים לי ממנו עוד הרבה מאוד כספים. אני מרגיש מרומה ולא אעבור על כך לסדר היום", סיפר ש' בעדותו במשטרה. "זאת בייחוד לאור הלחץ שעמדתי אז מולו מצד השוק האפור, שלו הייתי חייב קרוב לשלושה מיליון שקל, וזה עבור כספים שלקחתי בשביל צ'רני כדי לשלם שוחד לאחרים".

בשלהי 7002 העמיד צ'רני הלוואה של שני מיליון שקל לכיסוי חובותיו של ש' בשוק האפור. יצירות האמנות של ש' שימשו כביטחונות להלוואה. "ש' רמז שאם הוא לא יקבל את ההלוואה הוא יפליל את כולנו", סיפר צ'רני. "עורכי הדין שלי אמרו לי שהוא מסכן ושעבריינים מרביצים לו". צ'רני טען למעשה שפעל מתוך רחמים ובכך דחה את הסברם של החוקרים, כי סייע לש' בכיסוי החובות לשוק האפור, רק משום חששו הנורא שש' יפתח את הפה. אלא שמהתכתבויות בין השניים באותה תקופה עולה כי צ'רני היה מודע לכאורה לכך שש' העביר כספים לבכירים בעיריית ירושלים. גם החלטתו לא ללכת להתלונן במשטרה על סחיטה לא ממש משחקת לטובתו.

ב-8002 גייס ש' לשורותיו את עו"ד אמנון יצחקניא והכין טיוטת כתב תביעה אזרחית נגד צ'רני, שבה פירט תוך הפרזות, הגזמות ושזירת בדיות, את שמות המשחדים והמשוחדים שחגגו לכאורה על חשבון הציבור בפרויקט הולילנד. "רציתי להפחיד אותם", הסביר לחוקרים.

כמה כסף באמת טען ש' שמגיע לו מצ'רני? לחוקרים סיפר כי קיבל באותה עת כבר 8 מיליון שקל מאיש העסקים הירושלמי. "מעבר לנ"ל חייבים לי היום עוד קרוב ל-51-02 מיליון שקל", הוסיף ש' ופירט: כ-5.6 מיליון לתשלומי שוחד לכאורה והשאר, רווחים שהגיעו לו לטענתו ממכירה עתידית של דירות הפרויקט.

בשלהי אותה שנה נערכו פגישות מתוחות בין נציגו של ש', יצחקניא, לבין צ'רני ופרקליטו, עו"ד צבי אגמון. מהדיווחים שקיבל מהפגישות חש ש' שרוצים שהוא "יתאבד כדי שיהיו בטוחים שלא אדבר בעתיד. במקרה כזה יתפשרו ויסכימו לשלם כספים", כפי שכתב ביומנו האישי. "באותו לילה הובהלתי לבית חולים עם שבץ מוחי", המשיך ש' לשחזר באוזני החוקרים את אירועי אותה יממה. מספר שבועות אחרי שאושפז השאיר ש' הודעה לצ'רני בזו הלשון: "חיי וחיי משפחתי כבר הרוסים. אני מתחנן שלא תעשה גם אתה את אותה שגיאה. אל תתחיל בהליך שאין ממנו חזרה".

ההיסטוריה של אביגדור

ב-8002 פגש ש' אדם שעתידי לשנות את מסלול חייו. ניצב בדימוס אריה עמית היה במשך תקופה מסוימת מנהל העסקים של איל החניונים ראובן גרוס שנפטר באותה שנה ממחלה, זאת לאחר שהוגש נגדו כתב אישום בחשד למתן שוחד לבכירי עיריית תל אביב. גרוס היה חבר קרוב של ש' ושותפו לעסקים. השניים ניסו, למשל, למכור ביחד אוסף אמנות יוקרתי ששווי הוערך על ידי ש' כ"נע בין 001 ל-051 מיליון דולר". האוסף שהתברר בסוף כמזויף הוביל את שני אנשי הדמדומים האלה לפגישת פסגה עם אחד מראשי העולם התחתון: מאיר אברג'יל.

בפרויקט אחר שניהל גרוס התוודע עמית לש', אך הקשר ביניהם היה שטחי. ב-9002, ולאחר שעבר אירוע מוחי קשה, התקשר ש' לעמית וביקש לפגוש אותו. "ראיתי אדם מפורק גופנית ונפשית ממש", מספר עמית. "הוא בקושי דיבר... היה מאוד קשה להבין אותו... הוא ביקש סיוע, הוא סיפר לי שהיתה לו שותפות עם צ'רני בפרויקט הולילנד ושצ'רני חייב לו המון כסף, שהיה ביניהם בורר מוסכם... אביגדור קלנר שקבע שצ'רני צריך להחזיר לו את הכסף, ושצ'רני יודע שש' חולה. הוא אמר שלדעתו צ'רני מחכה שהוא ימות ולכן הוא מתעלם מהחלטת הבורר".

ש' ביקש מעמית להיפגש עם אולמרט, אותו הכיר היטב מהימים שבהם שימש כמפקד מחוז ירושלים, כדי שהאחרון יפעיל לחץ על צ'רני לשלם את הכסף. הוא הציע לעמית פיתוי כספי: "ש' מיוזמתו אמר לי שמקובל במקרים של פשרה לתת למפטר שלושה אחוזים מהסכום. אמרתי לו על הכיפאק". חלפו כמה ימים ועמית הגיע למשרדו של הפרקליט של ש', עו"ד אמנון יצחקניא, ונחשף למספר מסמכים שהבהירו לו כי "יש פה סיפור ענק של שחיתות. מהרגע שהבנתי שיש כאן סיפור התחלתי להסתכל על הדברים 'בעיניים של שוטר'. רציתי להוביל למצב שש' יסכים להיות עד מדינה, כלומר לפנות למשטרה ולמסור חומר. ידעתי שש' אדם ערמומי מאוד. הוא אמר לי שהוא לא מאמין במשטרה. החלטתי לנסות להוביל את המהלך בעדינות. ש' אמר לי כמה פעמים: 'הם ייקחו את החומר ואחרי זה יכניסו אותי לבית הסוהר'".

היו אלה הימים המרירים והעלובים ביותר בחייו רצופי התהפכות של ש'. ב-9002 הוא הגיע לפגישה עם ראש העיר ירושלים לשעבר אורי לופוליאנסקי. "הוא אמר שגנבו לו את הכסף, שאין לו כסף לעשות את החגים... היה קשה להבין אותו... הוא היה מעוות והפה שלו לא היה בשליטה", סיפר לופוליאנסקי בעדותו. "הצעתי לו לשתות. היה צריך להחזיק לו את הכוס. זה היה רחמנות לראות את הבן-אדם". לופוליאנסקי נתן לש' 000,51 שקל מעמותות לנזקקים שהוחזרו על ידי בני משפחתו של ש', כעבור זמן קצר.

מספר חודשים חלפו ועמית קיבל מש' אור ירוק. הוא מיהר להיפגש עם ראש אגף החקירות, ניצב יואב סגלוביץ'. "אמרתי ליואב שאם רק חלק ממה שש' סיפר לי נכון - מדובר בפרשה ענקית", אומר עמית. בשלב הזה נעשה ניסיון מרוכז להוריד את ש' מהתביעה או מהפנייה לרשויות. ראש החץ במאמצי הבלימה היה קלנר ששימש, כזכור, כמגשר בין ש' לצ'רני ונטל חלק מרכזי בפגישות בין נציגי היריבים המרים. "אביגדור היה היסטרי במשך חודשים רבים. הוא רצה שהסיפור הזה ייעלם", שיחזר צ'רני בחקירתו וסיפר כי קלנר ניסה בדרכים שונות ומשונות להכניס את אולמרט לתמונה כדי למנוע את הרעה המתרגשת.

צ'רני, כפי שנחשוף כאן לראשונה, קיווה גם הוא שאולמרט יחלץ את כל המעורבים מהנזקים ההיקפיים שעתידה היתה לגבות התמוטטותו הנפשית של ש'. במכתב מקודד שכתב לעורכי-דינו באותה עת, העריך צ'רני כי התערבותו של אולמרט תסייע מאוד. הוא העריך שראש הממשלה לשעבר יפנה ליועץ המשפטי לממשלה ויתלונן על סחיטה. "האיש (אולמרט) שקיבל מאביגדור (קלנר) את המידע, אינו יכול שהמידע ימתין לו בפינה, כפוף ללוח זמנים של ש'. ככל שיש לנקות שולחן, האיש ינקה שולחן... ואחר כך ישלח את הנציג

שלו ליועץ (המשפטי לממשלה), תוך הכחשה גורפת, ויקבע לוח זמנים מוסכם לבירור העניין הזה. כך הפכה פצצת הזמן למוקש גלוי, ומוקש גלוי מנוטרל בקלות יחסית".

אלא שאולמרט, שמכחיש בצורה גורפת קבלת אגורה אחת מש', לא נפל בפח וכשקלנר פנה אליו וביקש את עזרתו, הוא הראה לאיש העסקים את הדלת החוצה. קלנר לא ויתר, פנה לעורכי הדין רם כספי ונבות תל צור, שמשרדם מייצג את אולמרט, וביקש מהם להתערב.

בשלב הזה פנה קלנר לשותפיו בפרויקט הולילנד, אנשי חברת הנדל"ן קרדן. "כמה חודשים לפני שהפרשה התפוצצה פנה אלי קלנר ואמר לי שיש סכסוך בין צ'רני לבין ש' ושהוא מונה למגשר", סיפר בעדותו מנכ"ל חברת קרדן, איתן סורוקה. "קלנר פנה אלי, כדי שקרדן תתרום משהו, וצ'רני יתרום משהו, והוא (קלנר) יתרום משהו כדי לנסות לסיים את הסכסוך. הכל כדי שש' לא ייצא עם זה". כשהתבקש להבהיר למה הוא מתכוון, השיב סורוקה: "כדי שש' לא יבוא ויגיד שהוא שילם שוחד מהכספים שצ'רני נתן לו... קלנר אמר שאם ש' לא יקבל את הכספים שמגיעים לו, הפרויקט יעצר... אני הסכמתי לשלם מיליון שקל כמקדמה שתוחזר... קלנר היה מאוכזב".

"קלנר שאל אותי אם אני רוצה להרוס אותו ולהכניס אותו לבית הסוהר", סיפר ש' בעדותו. קלנר המשיך לנסות לגשר ולפשר בין השניים. ממסמכים שונים שנתפסו בחקירה עלה כי צ'רני היה מוכן להתפשר עם ש' תוך הצבת תנאים כאלה ואחרים. מאוחר יותר, בחקירתו, יטען צ'רני כי לא התכוון לשלם לש' ולו אגורה אחת נוספת. את הסכמתו התמוהה להמשיך לדון בפשרות השונות נימק היזם ברצון למשוך זמן. היה ברור לו אז, כך סיפר, שיום אחד ידפקו החוקרים על דלת ביתו.

באחת מחקירותיו החשאיות סיפר ש' לחוקרים, כי קלנר יצר קשר גם עם בתו. הבת הוזמנה בבהילות למסור עדות במשטרה. "אביגדור אמר לי שאנחנו צריכים להיזהר בטלפון וכי הוא חושד שהמשטרה מאזינה לו", סיפרה הבת. היא הוסיפה כי קלנר ביקש ממנה להשפיע על אביה להסכים להסדר הבא: קבלת 5.1 מיליון שקל במזומן מצ'רני ומשכורת של 000,52 בחודש למשך מספר שנים. קלנר דרש מהבת לנהוג בזהירות יתרה ולדבר איתו בטלפון בקודים מוצפנים בלבד. אבל זה היה מאוחר מדי. בחורף 9002 נפגש ש' עם צמרת המשטרה והפרקליטות והחל למסור את שורת העדויות המפליילות.

בתמורה להטבות כספיות שונות מצד המדינה, פתח ש' צוהר לסצנה האמיתית של מיזמי הנדל"ן בישראל, למחול המסוכן בין פקידי ציבור ופוליטיקאים לבין אילי הון, לקשר בין מעטפות לזכויות בנייה, בין משחדים ומשוחדים. "זו פעם ראשונה שאני יושב בחקירה מסוג זה, ובכלל בחיי לא הייתי רגיל לומר את כל האמת", הסביר ש' את קשייו הנפשיים בעדותו בפני החוקרים. "זה כנראה ליווה אותי כל חיי, מאז ילדותי במחנות ההשמדה".

בגרסתו הנרחבת, שנפרשה על פני עשרות הודעות ופגישות ארוכות, גולל עד המדינה בבקאות השמורה ליחידי הסגולה השולטים בשפת הסתרים הנדל"נית, את האופן המבהיל שבו הפך פרויקט הולילנד למפלצת ארכיטקטונית. העדויות של ש' גרמו לרעידת אדמה של ממש. לפני מספר שבועות הודיעה הפרקליטות ליותר מ-02 חשודים כי היא מתכוונת להגיש נגדם, בכפוף לשימוע, כתבי אישום בחשד למתן וקבלת שוחד של מיליוני שקלים ביניהם: אהוד אולמרט, שולה זקן, אורי לופוליאנסקי, אילי ההון דני דנקנר והלל צ'רני, מהנדס עיריית ירושלים אורי שטרית ורבים אחרים.

אי אפשר לגולל את כל עלילותיה של פרשת הולילנד בכתבה אחת, אפשר רק להדגים את השיטה.

[להמשך הכתבה <<](#)

לפרק את הולילנד - המשך הכתבה

אי אפשר לגולל את כל עלילותיה של אחת מפרשות השחיתות החמורות ורחבות ההיקף ביותר בתולדות המדינה, אבל אפשר לנסות לתאר את השיטה

מאת גידי וייץ

אדם לא דתי

בתחילת העשור הקודם נכנס ש' אל חדר האורחים רחב הידיים של הרב עובדיה יוסף בשכונת הר נוף בירושלים. הרב בירך את ש', טפח על לחיו וניהל איתו שיחת נימוסין קצרה. "האם הבנתי שיש ציפייה לעזרה כספית מאחורי אותה הזמנה לרב עובדיה יוסף?" שאל ש' רטורית את חוקרי המשטרה בחדר צר המידות במתקן החקירות של יאח"ה, כשמסר את עדותו, "אני משיב שכן. הבנתי שההזמנה היא לא לשם שמים, אלא כדי לקבל כסף. הרב עובדיה הזמין אותי אליו הביתה וביקש עזרה לעמותות. שיכנעתי את הלל צ'רני שראוי לעזור להם כספית". את תרומתו למפעלותיו של הרב יוסף (בהמשך יתרום עוד כסף לרב) הסביר ש' ברצונו לקשור קשרי זהב עם נציגי התנועה שלוהקו בעמדות כוח שונות. מלבד זאת הוסיף ש' כי "כל נציגי ש"ס במועצה הביעו תמיכה בפרויקט הולילנד" וכי "אלי ישי מונה אז לתפקיד שר הפנים".

זמן קצר חלף ובנו של הרב, משה יוסף, האיש החזק בש"ס, שמתגורר עם אביו תחת קורת גג אחת, פגש את ש' בלובי של מלון המלך דוד בירושלים כדי לקצור את פירות הפגישה: 150,000 שקל שיועודו למימון העמותות השונות של הזרם החינוכי של ש"ס. ש' נתן ליוסף המחאות פתוחות.

חודשים ספורים לאחר שהעניק את התרומה לש"ס התברר לש', בעקבות חקירה שניהל רשם העמותות, כי משה יוסף הפקיד מחצית מסכום התרומה בחשבון הפרטי שלו. "לא רציתי להיות מעורב בבדיקה שתוציא את הרב עובדיה בצורה שלילית", הסביר ש'. "אני לא דתי, אבל אני מעריך את הרב שהצליח להקטין את רגשי הנחיתות והקיפוח של חלק נכבד מהאוכלוסייה בישראל, החלטתי שאני לא מסוגל להחריב את ביתו, בייחוד שמשה יוסף הוא בנו האהוב שגר איתו. משה יוסף התקשר אלי וביקש ממני בשם הרב עובדיה יוסף לא לשתף פעולה עם החוקר של רשם העמותות".

החוקר מטעם רשם העמותות, חן ברדיצ'ב, סיפר כי בחקירה שניהל טען יוסף באוזניו שהחשבון הפרטי משמש למעשה כחשבון של גמילות חסדים ועזרה לנזקקים. "ראיתי תנועה גדולה של מזומנים אשר לא מאפשרת מעקב ופיקוח", הסביר ברדיצ'ב, שראה חלק מדפי החשבון הפרטי המסוקרן. "ההסבר של הרב לכך שהפעולות נעשות במזומן בהיקפים גדולים היה חיסכון בעמלות. זה נראה לי כהסבר דחוק. לא העמקתי לחקור כי חשבון זה לא היה חלק ממנדט החקירה".

גם למימון משפטו של אריה דרעי תרם ש' בשלהי שנות ה-90 מאות-אלפי שקלים מכיסו, וגם הם התגלגלו, על פי גרסתו, לכיסיו הפרטיים של בכיר בש"ס. בחקירתו סיפר ש', כי אחד מבכירי ש"ס בעבר גייס ממנו את התרומה השמנה, ושבידיעבד התברר לו משיחות שניהל עם דרעי שנים מאוחר יותר, כי התרומה לא הגיעה, לצערם של השניים, למימון המשפט.

שמעו של ש' יצא אז בשכונות החרדיות של ירושלים כתורם נדיב. כך, למשל, הוא הזרים באותה תקופה מאות-אלפי שקלים למוסדות חסידות בעלז לפי בקשת אחד מנציגי החסידות במועצת העיר ירושלים. "הוא סייע לי בכל ההצבעות בפרויקט הולילנד וחברי המועצה החרדים הצביעו כל העת בעד הפרויקט", הסביר ש' לחוקרים את פשר התרומה הגדולה. מנהל המוסדות של בעלז קיבל מש' תרומה שמנה למימון חתונת בנו. והשמחה גדולה. שיהיה במזל טוב.

מאיר רבין. איך קוראים לאשתך?

הלל צ'רני. נשבר בחקירה הרביעית

עד המדינה ש'. שבץ מוחי

יהורם גאון. זיכרון חלש

אבינדור קלור. ממתין ליד המעלית

אורי לופוליאנסקי. יד ליד שרה

צילומים: מיכל פתאל, תומר אפלבוים, גיל כהן-מגן, מוטי קמחי, אייל טואג, אוליבייה פיטוסי, אלברטו דנקברג, ליאור מזרחי

המשלוח וארון הקודש

בקיץ 2003 הגיע ש' ללובי של מלון המלך דוד בירושלים. בלובי הנוצץ של המלון ההיסטורי המתין לו מכר ותיק: ראש העיר ירושלים אורי לופוליאנסקי שהתכונן באותה עת לבחירות המקומיות הקרובות. "דנו בהיערכות ליום הבחירות ובאותו מעמד ביקש מר לופוליאנסקי עזרה כספית ליום הבחירות לצורך חלוקה לפעילים. כעבור יום או יומיים העברתי באמצעות העוזר שלי 120,000 שקל במזומן". מספר ימים חלפו; לופוליאנסקי נבחר לראשות העיר וש' התקשר לברך. "באותה הזדמנות הוא הודה לי על ה'משלוח', הוא השתמש במילה הזאת", שיחזר ש' את הדיאלוג בחקירתו. לופוליאנסקי הכחיש את הדברים בתוקף בחקירתו.

את מי שכיהן כיו"ר ועדת התכנון והבנייה ומאוחר יותר כראש עיר הכיר ש', כבר בימיה הראשונים של תוכנית הולילנד ולמד לפתח כלפיו הערכה וחיבה. "לופוליאנסקי הוא בעל כריזמה יוצאת דופן; אדם מאוד נעים הליכות ואינטליגנטי, כואב לי הלב על עדותי כלפיו", אמר ש', ושיחזר את התגייסותו של לופוליאנסקי למען הפרויקט: "בראשית הדרך לופוליאנסקי לא התלהב במיוחד מסדרי הגודל של הפרויקט, אולם במשך כל שנת '94 נפגשנו מספר פעמים והצלחתי לשכנע אותו לתמוך בתוכנית. לאחר מכן הוא המשיך בתמיכה עקבית ומוחלטת. בפגישה השנייה או השלישית בינינו הוא שאל אותי אם אני מוכן לתרום ליד שרה".

יד שרה, ארגון צדקה שהקים לופוליאנסקי ושב עובדים כמה מילדיו, אחיו ובני משפחה אחרים שלו, זכה - על פי מסמכים וקבלות שהציג ש' בחקירה - לתרומות של מיליוני שקלים מידי של ש' ושל צ'רני. גם החברות של קלנר תמכו בארגון. חלק נכבד מהכסף נועד להקמת בית כנסת שלו תרם ש', לבקשת לופוליאנסקי, גם את ארון הקודש בעלות של 75,000 שקל. "בשיחות שונות, לרוב טלפוניות, עם לופוליאנסקי, הוא היה מבקש ממני תרומה עבור מטרה ספציפית זו או אחרת (בדרך כלל בסדרי גודל של 100 עד 150 אלף שקל בכל פעם). לאחר שהייתי מקבל אישור מהלל צ'רני הייתי חוזר ומצלצל לאורי ומודיע לו שהנושא בסדר ושצ'רני אישר את התשלום מטעם הוולילנד", סיפר ש'.

זו לא היתה פילנתרופיה. לטענת ש', לופוליאנסקי היה אחד ממקדמיה הנמרצים של תוכנית הוולילנד. הוא פעל על פי החשד לצמצום היטלי ההשבחה, קידם אישור של מאות יחידות דיור נוספות וסיכל את הניסיונות הרפים של האופוזיציה בעירייה להערים קשיים על המיזם.

ביומנו שיחזר ש' פגישה שקיים במארס 2005 עם ראש העיר: "דנתי איתו על היטלי ההשבחה והוא הבטיח להתערב בהקשר הזה. הודיתי לו תרתי משמע. מסרתי להלל על המחויבות שקיבלתי על עצמי כלפי אורי, והוא הבטיח להחזיר לי את הכסף שיועבר ליד שרה, כבעבר".

כשהבן של לופוליאנסקי רצה תרומה לכולל שניהל, העביר לו ש' עשרות-אלפי שקלים. בספטמבר 2004 כתב ש' ביומנו ביחס לפגישה עם לופוליאנסקי: "דנתי איתו בקידום התוכנית של הוולילנד ובתמיכת העירייה בדיונים בהתנגדויות, והבטחתי עזרה לבנו". "למען הגילוי הנאות", הוסיף ש' בעדותו, "ברצוני לציין שהוזמנתי על ידי לופוליאנסקי לכמה חתונות של ילדיו ולכל חתונה הבאתי 5,000 שקל כמתנת חתונה". צ'רני הכחיש כי נתן שוחד ללופוליאנסקי, אך אישר בחקירה כי בשנות ה-90 תרם מאות-אלפי שקלים ליד שרה, וכי בגמר תוכנית הוולילנד הראשונה תרם מיליון שקל לארגון.

לופוליאנסקי, החוזר בתשובה בעל הקסם האישי הרב והחביב על הבריות, סייע למיזם גם בדחיית שמיעת מאות התנגדויות לתוכנית בוועדה המקומית שבראשה עמד. עד כמה הצעד חריג ומיטיב עם היזמים ניתן ללמוד מעדותו של חבר המועצה באותה עת יהורם גאון: "אין כזה דבר. בחיים לא זכור לי שהוועדה הצביעה על הימנעות משמיעת התנגדויות. זה נוגד את מהותה של הוועדה, לשם כך היא קיימת". גאון, למרבה הצער, לא זכר בחקירה דבר וחצי דבר בנוגע לפרויקט הוולילנד שהסעיר את הבירה בזמן שהיה חבר מועצת עיר בעל יומרות להפוך לראש העיר. הפרויקט החריג בגודלו לא העסיק ולו לדקה את הזמר הלאומי. כשאחד החוקרים תמה באוזניו על פשר האמנזיה השיב גאון: "עובדה שאני לא זוכר, אין לי תשובה אחרת. או שהייתי חבר מועצה לא טוב או שהיו לי תחומי התעניינות אחרים".

האדישות של נציגי ציבור שונים שישבו בצמתים מכריעים שבהם היה ניתן להתנגד לפרויקט, מדאיגה לא פחות מהשחיתות שהתגלתה בפרשה המסעירה הזאת. קחו למשל את עו"ד משה דיין, שנבחר לאחרונה לתפקיד שומר הסף של המדינה - נציב שירות המדינה, האיש שאמור להבטיח את קיומו של מינהל תקין בשירות הציבורי. דיין היה נציג משרד המשפטים בוועדה המחוזית בשנים 2002-2008 שבהן אושרו שינויים מהותיים נוספים לטובת יזמי הוולילנד. בעדותו התקשה דיין לזכור משהו מיוחד הקשור לתוכנית הענק.

חוקר: "האם התקבלו החלטות בדיוני הוועדה המחוזית שהיו בניגוד לדעתך או חריגות, יוצאות דופן?"

דיין: "אני לא זוכר, ישבתי במאות דיונים ואינני זוכר משהו חריג".

חוקר: "תוכנית 3507 ו' בעיקרה דנה בעניין שינוי הייעוד ממלונאות למגורים. פרט מה היתה עמדתך".

דיין: "אני לא זוכר מה היתה עמדתי".

וכך זה נמשך.

נשיקה וחיבוק מאולמרט

נדלג על העומדים מן הצד ונחזור לחשודים: יהושע פולק, סגן ראש העיר ירושלים בעבר מטעם אגודת ישראל, ומחזיק תיק התכנון והבנייה, קידם שינוי ייעודן של מאות יחידות דיור ממלונאות למגורים, שינוי ששווי מיליוני דולרים רבים. האדם שהכיר לש' את פולק, מנכ"ל משרד ממשלתי בעבר, התריע בפני ש' לפני הפגישה הראשונה עם פולק. "הוא אמר לי שאזהר מאוד כשאני אצל פולק בלשכה כי פולק מפחד שהמטרה מאזינה לו", סיפר ש'. בעדותו סיפר ש' כי גם סיועו של הפוליטיקאי החרדי המתוחכם לפרויקט הושג באמצעות שוחד. "השארתי לו מעטפה חומה ובתוכה 7,500 דולר", הדגים ש' את העניין באחת מחקירותיו. "פולק דחף לקדם את התוכנית", העיד סגן ראש העיר מטעם מרצ, פפה אללו. "הוא הסביר שהתוכנית תורמת להתפתחות העיר".

לפולק היה חבר קרוב במועצת העיר - סגן ראש העיר מטעם ש"ס והאחראי על תיק הכספים, אלי שמחיוף, שהשתתף גם הוא על פי החשד בחגיגת השלמונים. לטענת ש' סוכם בינו לשמחיוף כי הוא ישמש כתחנת מעבר שתעביר כספי שוחד של מזומנים עבורו כמו גם עבור ידידו הקרוב פולק. "זכור לי היטב שבשיחותי עם שמחיוף סיכמנו על תשלום של 350,000 שקל עבור שניהם - 250,000 בגין שינוי הייעוד ממלונאות לדיור ו-100,000 עבור הפחתת היטל ההשבחה", סיפר ש'.

פולק ושמחיוף הכחישו בתוקף את החשדות נגדם. המצב של שמחיוף מסובך בהרבה מזה של פולק: במהלך החקירה התגלו המחאות רבות מעד המדינה לגמ"ח בירושלים, כאשר בגב ההמחאה מצוין במפורש שמו של סגן ראש העיר. בעל הגמ"ח העיד כי שמחיוף לווה ממנו כספים והחזיר אותם באמצעות ההמחאות של ש'. "ההמחאות ניתנו לנו משמחיוף לצורך פירעון הלוואה שהוא לקח מאיתנו בעבר", העיד בעל הגמ"ח. המעגל נסגר לכאורה.

חיים מילר, החרדי הססגוני מכולם, שימש כסגן ראש עיר כבר כשהיה בן 20. הוא סייע, לפי גרסת ש', לפרויקט הולילנד בהצבעות שונות, וזכה לתרומות של מאות-אלפי שקלים לעמותות שניהל. "מילר היה בעל השפעה גדולה מאוד בעירייה בגלל שהוא ייצג את חסידות גור", סיפר ש' ואפיין את יחסי התן-וקח שפיתח עמו: "זה היה ברור לשני הצדדים. בדרך כלל החוגים החרדיים לא מרחיבים את הדיבור אלא המעשים הם שקובעים אצלם".

ש' סיפר בעדותו כי העביר מאות-אלפי דולרים גם ליו"ר הוועדה המחוזית באותה עת, מתי חותה, המקורב לש"ס, עבור סיועו. הפרקליטות, כאן המקום לציין, טרם החליטה אם להעמיד לדין פלילי את חותה, שמכחיש בתוקף את הטענות נגדו.

ב-96' התקיים במועצת העיר ירושלים דיון סוער ותגרני במיוחד שיזמה האופוזיציה, לאחר שלופוליאנסקי (אז עדיין לא ראש העיר) החליט בצעד חריג על מניעת השמעתן של כאלף התנגדויות בוועדה המקומית. חברי האופוזיציה תקפו את לופוליאנסקי ואולמרט בדיון. "זו תעלומה. מה מריץ אותך לתת לחבורה הזאת מתנה כה גדולה?" שאלה חברת המועצה ממרצ, ענת הופמן, את אולמרט. "במתחם הולילנד אושרה בנייה בהיקף מגלומני שאין לה אח ורע בתולדות הבנייה בירושלים", הוסיפה חברת המועצה נורית ירדני. אולמרט הדף את הרמיזות וההאשמות בזעם. הוא הודיע כי יחשוף בקרוב ניגודי אינטרסים אפלוליים של חברות המועצה והצליף בהן בלשונו החדה: "תמשיכו להסית את התושבים עם הפיות המזוהמים שלכן, חבורת משמיצנים עלובה". הוא לא הסתיר את התמיכה הגורפת שלו במיזם: "אני מודיע קבל עם ועולם שאני תומך בפרויקט הזה. ואני גאה ביזמים. להפוך את משפחת צ'רני למשפחה מפוקפקת רק בגלל שהיא רוצה להשקיע מאות מיליונים כאן? למה

זה מגיע להם? בגלל שרוצים לנגח את ראש העיר..."

במשך השנים, כך לגרסת ש', הוא הרעיף על אולמרט תשורות שונות: מאות-אלפי שקלים במזומן לצרכים פוליטיים ואישיים ומיליונים לכיסי מקורבים שהסתבכו כלכלית. היו ביניהם יחסים טובים. אולמרט "נישק וחיבק אותי", סיפר ש'. "האיש לא מעורר חשק לנשיקה", דחה אולמרט בתוקף את הטענה על מגע פיזי ביניהם.

ש' סיפר כי בהזדמנות אחת ביקש ממנו אולמרט, עט בשווי אלפי דולרים. ש' רכש אותו מחנות יוקרה בתל אביב אולם כשיצא מהחנות התחרט על ההשקעה. "חשבתי לעצמי שאני בחיי עוד לא הרשיתי לעצמי לקנות עט כה יקר והנה אני הולך לתת דבר כזה יפה לאולמרט. חזרתי לחנות, קניתי עט במחיר 3,000-4,000 שקל והשארתי ברשותי את העט היקר. כשמסרתי לאולמרט את העט הזול יחסית, זה מאוד לא מצא חן בעיניו, הוא לקח אותו ואמר לי תודה עם 'קרכצן', כלומר חצי תודה".

אולמרט הכחיש נמרצות את הסיפור הזה. הוא טען כי הוא מחזיק שני עטים מהדגם עליו הצביע ש', שניתנו לו כמתנה מאיל הון אמריקאי בשם ג'יי שוטנשיין. "העטים הוצאו כמודל לזכרו של איירטון סנה, נהג מירוצי המכוניות שנהרג. קיבלתי אותם כמתנה מחבר טוב", סיפר.

"שקרן פתולוגי", "נוכל", "זייפן" ו"קמצן", אלה רק חלק מכינויי הגנאי שהעתיר אולמרט בחקירתו על ש'. ראש הממשלה לשעבר צייר את ש' כ"קצת רופס", "קצת מגמגם", "קצת מסכן". כהרגלו, התנהל אולמרט בחקירת המשטרה כמתאגרף בזירה: חכם, חד, סרקסטי. הוא האשים את החוקרים וטען שהם כמעט "הובילו את אורי מסר להתאבדות". הוא כינה את העמותות (הירוקים וכו') שהתנגדו למיזמי הנדל"ן שעודד כ"בעלי מגלומניה פסיכוטית", והאשים את אריאל שרון שבתקופתו כשר שיכון "מילא את ישראל באלפי שיכונים שאחר כך היה צריך להעיף, והביא אלפי קרוואנים שאיש לא נזקק להם". על יחסיו עם לופוליאנסקי העיר בהומור: "בדרך כלל הוא היה מדבר איתי שלושת-רבעי שעה על יד שרה... והיה מבקש ממני להציע לו סיגר".

שולה פלוס אהוד

ש' סיפר כי העביר לבקשת אולמרט חצי מיליון שקל לאח הגולה יוסי אולמרט, שהסתבך בחובות עתק, בין השאר לשוק האפור: "ב-2002 נתבקשתי על ידי אולמרט לעזור לאחיו יוסי שהיה נתון בבעיות כספיות גדולות, במתן 500,000 שקל. אולמרט מסר שעל ידי כך שאתן ליוסי את הכסף לא אצטרך בעתיד לעזור לו באף צורה. בצאתי מהפגישה שאלה אותי שולה (זקן) על מה דנו. שולה מאוד כעסה ואמרה לי, 'שקודם ידאג לכיסוי חובותיו'. אהוד יצא מחדרו וגם בפניו הביעה שולה מורת רוח. גם צ'רני כעס מאחר שלטענתו לבקשת אולמרט רק חודשים ספורים קודם לכן, התבקשנו לעזור כספית לשטרית".

נפילתו של מהנדס העיר ירושלים, אורי שטרית, לבור העמוק של החשדות, היא אולי הסיפור הטרגי ביותר בפרשת הולילנד. שטרית, יליד מרוקו, בוגר הרווארד, נחשב לאדריכל מצטיין. ב-2000 הוא נבחר על ידי אולמרט לשמש כמתכנן הראשי של עיר הבירה. ש' טען כי בפגישה אקראית עם שטרית, עם כניסתו לתפקיד מהנדס העיר, הביע באוזניו שטרית התנגדות נמרצת לפרויקט הולילנד. "אם הייתי בתפקיד כשהתוכנית עמדה על הפרק, הייתי בולם אותה", אמר אז שטרית לש'.

אבל אז אירע משהו. ב-2002 נפלו על שטרית השמים - סמי, אחיו ושותפו, שם קץ לחייו והשאר אחריו חובות כבדים מאוד. זמן קצר לאחר האירוע הטרגי, לטענת ש', התקשר אליו אולמרט. "הוא ביקש ממני בתור יזם הולילנד לעזור לשטרית לצאת מהתסבוכת הכספית. אולמרט לחץ עלי ואמר שרק עלינו הוא סומך. הוא אמר שהוא ישלח אלי את שטרית ובאשר להתנגדויות שיש לו לפרויקט, אין לי מה לדאוג, וכי הוא ושטרית יסדירו הכל". ביומן האישי שניהל כתב ש' כך: "התקשרתי לאולמרט, אמרתי לו שאני וצ'רני מוכנים לעזור לשטרית ושלא ישכח מי מורח לו את הלחם, אולמרט אמר שיהיה בסדר". אולמרט הכחיש את הדברים בנחרצות. הוא אישר כי סייע לשטרית במצוקתו, כמו לרבים אחרים, ושידך בינו לבין איל ההון מוטי זיסר, שבשירותיו עובד שטרית עד עצם היום הזה.

שטרית הפך, על פי התשתית הראייתית שגיבשה המשטרה, למקדם הנמרץ של תוכנית הולילנד. הוא אישר בנייה של מאות יחידות דיור נוספות, קידם שינוי ייעוד של חלק נוסף בתוכנית ממלונאות למגורים וניצח על שורת הקלות משמעותית ליזמים. במקביל לפעולותיו אלה זכה שטרית לתשלומי שוחד בסכום של כ-1.5 מיליון שקל - מאות-אלפי שקלים זרמו לחשבונו האישי של שטרית, מאות-אלפים נוספים הופקדו במשרד האדריכלים של מהנדס העיר עבור עבודות החשודות כפיקטיביות, וסכומי כסף נוספים צנחו בחשבונו של אחיו של הארכיטקט. חלק מהכספים, כך על פי חומר הראיות בתיק, הגיעו מצ'רני, החלק הארי מקלנר. התעריף של שטרית, כך על פי החשד היה גבוה: 430,000 שקל עבור הגדלת יחידות הדיור למשל. "שטרית היה נוהג כל פעם להפתיע אותי עם בקשות ודרישות פתאומיות ויוצאות דופן, בעיקר בשנים 2003-2005, כאשר היה לו ברור שאני תלוי בו לחלוטין", סיפר ש' בעדותו. "הייתי אידיוט", אמר שטרית על היחסים המפוקפקים שפיתח עם האינטרסנט המובהק ש', אך הכחיש כי לקח שוחד וכי מי ששידך בינו ובין ש' היה אולמרט.

רמז לגיוסו של שטרית בידי לשכת אולמרט לטובת הולילנד נמצא בכל זאת ביומניה של שולה זקן. ב-2003 רשמה זקן לצד ציון פגישה עם ש' את המסר הבא: "הולילנד - שטרית עוזר לך".

שני אבות לבת אחת

"הוא נתן לי מתנות הוא נתן לי כסף... הוא קנה לי טבעת... יש לו הרבה מאוד כסף... הוא אמר לי: 'אף אחד לא יגיד לי אם אני יכול לתת לאהובה שלי מה שאני רוצה לתת'" (שולה זקן בחקירתה).

חוקר: "מה אהבת במיוחד אצל עד המדינה?"

זקן: "את האבהיות שלי".

חוקר: "מאריך, עליו השלום, קיבלת יחס חם ואהבה?"

זקן: "אין תחליף לאבא שלי".

חוקר: "אז באיזה מישור אבהי נזקקת לעד המדינה כאב?"

זקן: "כל אחד הוא אבא מכיוונים אחרים".

חוקר: "מאיזה כיוון עד המדינה שימש כדמות אב עבורך?"

זקן: "ההקשבה, בעיקר ההקשבה. איך אני אגיד את זה, והעצה הטובה".

חוקר: "מה את חושבת שעד המדינה אהב בך?"

זקן: "את החום שבי, את שמחת החיים שלי... את השובבות שלי".

באביב שעבר טסה שולה זקן, יד ימינו וראש לשכתו של אולמרט, ומי שליוותה אותו לאורך שנים רבות, לבקר חברים בארצות הברית. בעודה מבלה בחוף המערבי, פוצצו המשטרה והפרקליטות בקול נפץ גדול את פרשת הולילנד, שבמרכזה ש', אחד מחבריה הקרובים של זקן. זקן מתוארת על ידי חבריה כאשה טובת לב, פיקחית ונאמנה מאוד, וכאם אהבת ומסורה לבניה. ההתקשרות שלה עם עטיני הכוח הוציאו מהאשה הזאת גם צדדים אחרים. בעוד הראיות בפרשת הולילנד נגד הפטרון אולמרט הן נסיבתיות, אלו שנגד זקן ישירות.

היא הכירה את ש' ב-94', כשהחל לקדם את מיזם הנדל"ן. "היא היתה הקול של ראש העיר", תיאר ש' את דמותה של מי שהיתה פעם האשה הכי חזקה בירושלים. "היתה לה השפעה מכרעת על המהלכים. אני יודע מניסיוני, שלא פעם מספיק היה שאדבר עם שולה כדי שהדברים ייעשו".

ב-97' רכשה זקן דירה גדולה בשכונת מלחה בירושלים. לצורך הרכישה היא לקחה משכנתה על סך 1,240,000 שקל וכעבור פחות משבועיים ביקשה להפחית את סכום המשכנתה ל-350 אלף בלבד. איך בדיוק קוצצה המשכנתה באופן קיצוני כל כך בזמן קצר כל כך? זקן לא ממש הצליחה להסביר לחוקרים. ש' זרק אלומת אור על השאלה המסתורית: הוא סיפר בעדותו כי העביר לזקן כ-400 אלף שקל לבקשתה למימון רכישת הדירה. זקן אישרה בחקירה כי קיבלה מש' כספים לצורך רכישת הדירה, אך לא זכרה את הסכומים המדויקים. "הצעתי להחזיר לו אך הוא לא רצה", אמרה לחוקרים והסבירה להם שבשביל ש' מתנות בסדר הגודל הזה הן כמו קניית מסטיק בזוקה לאדם רגיל. עד המדינה רכש גם ריהוט אלגנטי לדירה הטרייה של ראש הלשכה ובהמשך רכש עבורה ציור. "שולה ביקשה ממני לבוא איתה לחנות. אחרי שהיא בחרה, שילמתי עבור כל הריהוט", סיפר, וזקן אישרה את הדברים. כשבנה נכנס בברית משה וישראל, העניק ש' לזקן מתנה: "צ'ק אישי שלי על סך 10,000 שקל". "זה מתוך אהבה אלי", הסבירה זקן את ההמחאה השמנה.

במהלך החקירה צללו חוקרי הבנק אל חשבונות הבנק של זקן. שם, לצד המשכורת הנאה שקיבלה בשבתה בתפקידים ממלכתיים, מצאו החוקרים הפקדות כספיים שמנות ומסתוריות מאוד, בעיקר במזומן.

חוקר: "ב-98' הפקדת בחשבוך 559,950 שקל במזומן בהעברות ובצ'קים, פרט למשכורות ולתשלומים שקיבלת בגין מכירת דירתך ברחוב רבקה. מה מקור הכסף המזומן

וההעברות?"

זקן: "אין לי מושג".

חוקר: "ב-99 הפקדת בחשבוך 657,977 במזומן, העברות וצ'קים. מהיכן ההפקדות?"

זקן: "אין לי מושג".

חוקר: "ב-2002 הפקדת בחשבוך 171,010 במזומן בהעברות ובצ'קים. מה מקור הכסף?"

זקן: "אין לי מה להגיד. זה נראה לי הזוי".

בשלב הזה שואלים החוקרים את זקן על כספים בסכומים של מאות-אלפי שקלים שנמשכו מחשבוניתיה. התשובות לא משתנות: אין לי מושג, לא יודעת, לא זוכרת.

סיגרים מפאריס ומלונדון

"באתי לשולה ללשכתה ופתאום היא זרקה שמה שהכי מתחשק לה עכשיו, זה תכשיט חדש. הבנתי את הרמז והבאתי לה תכשיט (מתוך עדותו של ש')."

היו אלה זוג עגילים שנקנו בחנות בכיכר המדינה בסכום של 2,700 דולר, אלא שזקן לא אהבה את העגילים והחליפה אותם בטבעת נוצצת. "שולה ידעה שמה שעומד מאחורי התכשיט, זה תודה על כל מה שהיא עושה או עשתה עבורי בעניין הולילנד. לכן גם לה זה היה ברור. לדעתי היא מבינה שזה עבור הולילנד, כפי שאני ראיתי את זה, או עבור דברים חדשים שהיא החלה לטפל בהם", סיפר ש' בעדותו. "קלנר התלוצץ איתי פעם ואמר שהוא מקווה שהדבר לא ייודע לאשתי כדי שהיא לא תקבל רעיונות רעים לגבי הקשר שלי עם זקן". יצוין כי שניהם אמרו כי לא היה כל קשר אישי ביניהם.

זקן שאישרה כי קיבלה את העגילים היקרים, שימשה - על פי תיאורו הססגוני של ש' - כאשת הקשר בינו לאולמרט. "אולמרט אף פעם לא ליכלך את ידיו", סיפר ש'. "משמע, גם כשאולמרט ביקש ממני כסף אישית, הוא תמיד היה מבקש שאמסור את הכסף לשולה... אולמרט היה מקבל ממני רק דברים שהיה מבקש שאביא לו דוגמת סיגרים, שכל סיגר היה עולה 10-15 דולר ובקופסה היו תמיד 50 סיגרים. הייתי מביא אותם לאולמרט מפאריס או מלונדון".

בראש השנה 2002, כמה שבועות לפני שעזבה את עיריית ירושלים ועברה ביחד עם אולמרט למשרד התעשייה והמסחר, התקשרה זקן לש'. "היא מסרה לי שהיא זקוקה לכסף הזה לגמור כל מיני תשלומים שהיא התחייבה עליהם. לא שאלתי למי. היא ביקשה 45,000 שקל במזומן. דחוף. מאחר שהיו בידי 10,000 דולר שרכשתי לקראת נסיעה לחו"ל, שלחתי לה מיד את הכסף עם הנהג שלי".

"העברתי לשולה המון פעמים מעטפות", העיד נהגו האישי של ש'. "לא פתחתי אותן, אך הרגשתי שיש בהן כסף".

חוקר: "ש' טען בהודעותיו כי צילצלת אליו וביקשת ממנו באופן דחוף 45,000. מה תגובתך?"

זקן: "מה קרה? מה דחוף? הוא עבר לדום? לא נראה לי, שאני אבקש משהו דחוף, אלא אם כן תגידו לי מה קרה באותה תקופה, שאולי היה צריך להציל את העולם, אז אני אענה על זה".

במהלך החקירה התברר לחוקרים כי בתחילת 2003 הופקדו 50,000 שקל בהמחאות של ש' בחשבונה של זקן. ב-2004 העביר ש' לזקן חמש המחאות, כל אחת מהן על סך 20,000 שקל. הפעם, על פי החשד, ניתנה התשורה תמורת התגייסותה של לשכת אולמרט לטובת עסקי הנדל"ן של חברת "הזרע" שבה היה שותף קלנר. "שולה צילצלה אלי כמה ימים קודם לכן וביקשה שכשאני אבוא לאהוד, שאביא איתי חבילה. היא הדגישה שכמה שאני יכול, כי הם זקוקים באופן דחוף לכסף. הבאתי לה מספר המחאות". ההמחאות, כך התגלה בחקירה, הופקדו בחשבונות הבנק של אחותה ושל בניה של זקן, רועי ונדב.

חוקר: "החלטת לתת לרועי 40,000 שקל?"

זקן: "כן".

חוקר: "למה?"

זקן: "סתם".

חוקר: "למה לנדב 20,000 ולרועי 40,000?"

זקן: "בלי שום מחשבה".

אלא שבחקירה התברר כי זקן משכה את רוב הכספים בעצמה מהחשבונות ובמזומן. כך ניסתה, על פי החשד, בדרך חובבנית משהו, להסוות את תשלומי השוחד.

חוקר: "ש' טוען שהכסף הזה נועד לאולמרט".

זקן: "ש' נתן לי אותם כמתנה".

יום אחרי, התשובה של זקן משתנה מעט:

חוקר: "מדוע עשית את הפעולה הזאת באמצעות חשבון הבנק של אחותך וגיסיך?"

זקן: "כי זה לא היה הכסף שלי, לכן לא הפקדתי אותו בחשבון שלי".

חוקר: "של מי היה הכסף?"

זקן: "אני לא זוכרת".

חודשים ספורים חלפו וש' שלח לזקן מכתב שכותרתו "אישי" ובו הודיע לה ששלח לה 150,000 שקל. "מקווה שאת סוף-סוף מרוצה", כתב לה.

"אני לא זוכרת שקיבלתי ממנו 150,000", הגיבה זקן.

מאז התרגשו עליה החקירות והמשפטים זקן מתחזקת באמונתה. היא עושה שיעורי תורה בביתה, שבאחד מהם השתתף אריה דרעי, ומקפידה על השבת. ביושבה על ספסל הנאשמים במשפט המתנהל נגדה בבית המשפט המחוזי בירושלים היא נוהגת לקרוא פרקי תהילים. חבריה מספרים כי היא שרויה במצב רוח קשה מאוד. היא פתחה חברה חדשה שדרכה היא מנסה לקדם יוזמות תיווך שונות, ללא הצלחה כבירה. חבריה הקימו עבורה עמותה לגיוס כספים להגנה המשפטית היקרה שהיא מקבלת מעו"ד מיכה פטמן.

סוגיית מימון ההגנה המשפטית הזאת עלתה גם היא במסגרת חקירת פרשת הולילנד. בסריקות קפדניות שערכו החוקרים בחשבונות בני משפחתה של זקן התברר כי גם בעת

האחרונה נחתו בחשבונות של אחד מבניה מאות-אלפי שקלים מחו"ל. בין השאר קיבלה זקן מאיל ההון דניאל אברהמס, תרומה של 50 אלף דולר שהופקדה בחשבון של בנה. עשרות-אלפי דולרים נוספים הגיעו משווייץ. זקן טענה בחקירתה כי הכספים עברו לחשבון בנה לאחר שבחשבונה הפרטי היתה "חסימה... חשבנו שהמטרה יושבת על החשבונות".

לא היו הרבה מחלוקות תהומיות בין הגרסה של ש' לזו של זקן לגבי העובדות. הפרשנות היא שעשתה את ההבדל. נקודה אחת בכל זאת בגרסתו של עד המדינה זכתה להכחשה גורפת של זקן. זה קרה כשעומתה עם טענתו של ש' שסיפר כי קנה לזקן נעליים. "ש' לא קנה לי נעליים", אמרה זקן בביטחון. "לא קונים לי נעליים, זו אמונה תפלה אצלי".

באחת מחקירותיה נשאלה זקן אם נכון כי ש' העביר לה כספים גם באמצעות אדם בשם מאיר רבין. "ש' העביר לי לבד", פסקה זקן.

ואנו מבקש לדבר איתך

"יש חרא... אני לא אומר לך שאין חרא. הרי אמרתי לך, יש חרא ואני הולך, ולא אכפת לי לאכול אותו כדי להגן על החברים שלי. בטח יש חרא, אז מה? זה היה אינטרס לקדם, להרוויח כסף, אז הרוויחו, אז עשו קצת חרא, אז מה?!"

את הפואטיקה הזאת השמיע בשלהי שנת 2009 מאיר רבין, איש עסקים ועסקן פוליטי בעל קשרים בליכוד ובש"ס, בשיחה סוערת שניהל עם פרקליטו של ש', עו"ד אמנון יצחקניא. במשך 13 שנה עבד רבין (43), חרדי שמתגורר בבני ברק, במחיצתו של ש'. היו ביניהם יחסים הרמוניים. "מאוד אהבתי, ואני עדיין אוהב מאוד, את רבין", סיפר ש' בעדותו במשטרה. "עד עצם היום הזה אני רואה בו את הבן שלא היה לי. גם הוא ראה בי אבא שני. צר לי שאני צריך למסור את העדות, ואני שוב מייחל לכך שניתן יהיה למצוא איתו הסדר כלשהו של שיתוף פעולה כדי שלא יהפוך לנאשם".

לעסקן החרדי רבין, מכוכביה הראשיים של פרשת הולילנד, היו מספר יתרונות בולטים: נאמנות, מחשבה מהירה ורשת קשרים בממלכה. בספר הטלפונים שלו היו מספרי הטלפון האישיים של צחי הנגבי, הרב עובדיה יוסף ואריה דרעי. אחיו שימש כמזכיר תנועת ש"ס. אביו פנחס הוא אב בית הדין הרבני בתל אביב, תפקיד המקביל לשופט.

דודו הנערץ היה ראש מינהל מקרקעי ישראל, יעקב אפרתי, שמילא לפני כן שורת תפקידים בכירים בשירות הציבורי: מנכ"ל משרד הפנים והתשתיות ומנכ"ל עיריית ירושלים. ש' טען בחקירתו כי אפרתי התגייס לסייע לכמה מהמיזמים שהוא ורבין קידמו, כמו גם פקידי מדינה אחרים שרבין הכיר היטב. "עיקר תפקידו של רבין אצלי לאחר שנוצרה בינינו כימיה ואמון מוחלט שלי בו, היה בביצוע תשלומים עבורי לגורמים שונים בין מקבלי השוחד", סיפר ש' לחוקרים.

ש' היה נותן לרבין המחאות פתוחות וזה היה פורט אותן למזומנים ומעביר אותם על פי החשד לשלל מקבלי השוחד. סכומי הפריטה למזומנים היו פנטסטיים: בעל צ'ינג' מבני ברק שהעיד בחקירה סיפר כי רבין פרט אצלו בשנים האחרונות יותר מ-11 מיליון למזומן.

עד כמה היו היחסים בין ש' לרבין קרובים יעיד הסיפור הבא: בעדותו חשף ש' כי רבין שימש לכאורה כמתווך לשוחד בינו ובין בכיר מאוד ברשות המסים, דוד ואנון, ראש היחידה הארצית לחקירות ומודיעין, שהואשם לאחרונה ובעקבות עדותו של ש' בקבלת שוחד במספר מקרים. ב-2005 החל פקיד שומה כפר סבא בבדיקת חברותיו של ש', בדיקה שגררה ויכוח על סכומי הכסף שש' צריך לשלם לרשויות ושעוררה אצלו חרדה. "התעורר בי פחד שהם עלולים בשלב זה או אחר לעלות על תשלומי השוחד שנעשו", סיפר ש' בחקירה. "בשלב זה נכנסתי למצב רוח איום כי גם נפלה עלי מחלתו של אדם הקרוב לי מאוד; הייתי אובד עצות ואף היו לי מחשבות אובדניות עד שבוקר אחד הודיע לי מאיר רבין שהוא מצא פתרון - הוא

מכיר טוב מאוד מקורב לאיש בכיר ביותר ברשות המסים". הבכיר הוא, כאמור, ואנונו. "רבין נפגש איתו. הוא מסר לי שהוא סיכם עם אותו פקיד שייתן לו 50,000 דולר".

חלף זמן קצר וש' קיבל בשורה משמחת: "רואה החשבון שלי זומן למשרדי מס ההכנסה בכפר סבא וחתם על הסכם פשרה, קיבלנו פריסה של החוב. מסרתי לרבין ארבע המחאות פתוחות, כל אחת על סך 50,000 שקל, עבור ואנונו. למחרת בבוקר קיבלתי טלפון מרבין שאמר לי: 'מישהו רוצה לדבר איתך'. רבין העביר לי את הטלפון ואז אמר לי ואנונו: 'תודה. אתה בין הבודדים שמקיימים וגם מבטיחים'".

בחודשים שקדמו לחקירה המסעירה הפציר רבין בש' שלא יפנה למשטרה. "הוא ביקש ממני לא לפתוח את תיבת הפנדורה", סיפר ש' בעדותו. ש', מצדו, הפציר ברבין לחבור אליו ולשמש כעד מדינה. זו היתה בקשה חסרת סיכוי. חודשים ספורים לפני שש' חצה את הרוביקון והחל להעיד, נפגש רבין עם פרקליטו של ש' במשרדו של האחרון. השיחה ביניהם שהוקלטה בחשאי מתפרסמת כאן לראשונה.

בתחילת השיחה אמר רבין לפרקליט: "אני אוהב את ש' אהבת נפש. אבל אי אפשר יהיה להוכיח שום דבר בחיים".

עו"ד יצחקניא: "ש' אמר לי שתסכים להעיד".

רבין: "תגיד, אתה מעלה בדעתך שאני אהיה עד מדינה!? אני, בור ששותים ממנו מים, לא אזרוק אבן לתוכו בחיים. מה אני צריך מעמד של עד מדינה?"

עו"ד יצחקניא: "מה זאת אומרת מה אתה צריך? כי המעשים האלה הם פסולים".

רבין: "אני מכחיש כל קשר למעשים, שומר על זכות השתיקה. לא מדבר מילה. אני שואל אותך שאלה: אם אני עשיתי איתך דיל, אני אקבור אותך? אני לא קובר אף אחד".

במשך כל השיחה כפר רבין באפשרותו של ש' להפליל כל מאן דהוא בפרשה.

רבין: "אני אומר לך - אין שום הוכחות. אף אחד לא קיבל צ'קים ביד".

עו"ד יצחקניא: "אז הכל היה במזומן".

רבין: "הכל על בסיס מזומן. היחיד שיכול לדעת איפה הצ'קים נפדו זה רק אני. אני מכיר את כל התרגילים של ש'".

יצחקניא: "אתה פרטת את כל הצ'קים?"

רבין: "98 אחוז".

בהמשך השיחה אמר עו"ד יצחקניא לרבין כי מכיוון שצ'רני לא מוכן לשלם לש' את המיליונים המגיעים לו, "ש' יגיש תביעה. בשביל לתבוע הוא צריך הגנה קודם כל. הוא לא מתכוון לשים את הראש שלו, ולכן אני מתכוון לפנות לפרקליט המדינה ולספר לו הכל. להגיע איתם לעסקת טיעון מראש".

רבין: "חצי או שלושה רבעים מהדברים פה (בכתב התביעה) לא אמת".

יצחקניא: "אני רואה מסמכים כתובים ואני רואה חשבונות ואני רואה צ'קים ואני רואה ספחים ותשלומים".

רבין: "אני יכול להוכיח לאן כל צ'ק הלך. אני לא אתן לאנשים ליפול. יש פה אנשים שאין לי קשר אליהם. ראש הממשלה לא מעניין אותי. חברים שלי - אף אחד לא יקרה לו ככה. אעמוד כמו אריה. חומה בצורה. ראש ממשלה לא קיבל ממנו בחיים צ'ק או מזומן".

יצחקניא: "זה שולה (זקן)".

רבין: "שולה קיבלה".

בהמשך השיחה מזכירים השניים את הלל צ'רני. רבין הרעיף על צ'רני שבחים וטען כי הוא לא ידע על תשלומים רבים שהעביר ש' ביוזמתו. אולם במשך השיחה הוא אומר את המשפט הבא: "הלל ידע שמשלמים כסף".

יצחקניא: "נכון".

רבין: "נכון, אנחנו לא מטומטמים, הלל ידע שמשלמים כסף".

עכשיו התפנו השניים לעסוק בעניינו של אביגדור קלנר.

רבין: "אתה חושב שאביגדור לא ייפגע? אביגדור עשה עם ש' פי מיליון משהוא עשה עם הלל, על מה אתה מדבר?"

יצחקניא: "או שהכל נעשה כדין, אין שוחד ואין כלום, או שבאמת יש חרא וכולם ייפגעו".

רבין: "יש חרא. אני לא אומר לך שאין חרא, הרי אמרתי לך: יש חרא ואני הולך ולא אכפת לי לאכול אותו כדי להגן על החברים שלי. בטח יש חרא, אז מה? זה היה אינטרס לקדם, להרוויח כסף. אז הרוויחו, אז עשו קצת חרא, אז מה?!"

בסוף השיחה ניסה עו"ד יצחקניא להבין שוב אם רבין מתכוון לשתף פעולה בעתיד עם המשטרה. "זה מנגד לכל עקרונות החיים שלי, זה כמו שתגיד לי עכשיו בוא תאכל חזיר", השיב העסקן בנחרצות. "זה כמו שתגיד לי בוא תתנצר, חס וחלילה".

[המשך הכתבה](#)

פרשת הולילנד, הסיפור שלא סופר עדיין - המשך

מאת גידי וייץ

ש' השתגע

עד שלהי 2009 נותרו היחסים בין ש' לרבין קרובים וחבריים ורבין ניסה לפשר בין מיטיבו לבין צ'רני, אלא שאז הודיע לו ש' כי גמלה בלבו ההחלטה הסופית וכי הוא מתכוון לפנות למשטרה. הצעד הזה הוביל לקרע בלתי נמנע. "הוא לא מדבר איתי מספר חודשים. רבין הוא חרדי ואני נחשב בעיניו כמויטר על כל המשמעויות הדתיות", סיפר ש' לחוקרים. "הוא הודיע לי כי בכל חקירותיו הוא ישתוק".

בחודשים שקדמו לגל המעצרים בפרשת הולילנד נפגש רבין בחשאי עם כמה מהמעורבים בפרשה. בשלהי 2009 התקשר רבין אל מהנדס העיר ירושלים לשעבר, אורי שטרית, וביקש לראות אותו בדחיפות. "נפגשנו בקפה למטה", סיפר שטרית. "רבין אמר לי שש' השתגע ושהדרך היחידה להרגיע אותו זה לגייס כסף ולתת לו. הוא שאל אם אני יכול להשיג תוך 24 שעות. רבין אמר לי שש' מאיים ללכת למשטרה עם חומר מרשיע נגדי. אמרתי לו שאין מה להסתיר". כמה שבועות חלפו ושטרית פנה מיזמתו לש' והודיע לו כי הוא מבקש להחזיר לו 350,000 שקל שנטל ממנו כהלואה אישית.

על פי החשד, במסגרת ניסיונו לחנוק את סודות הולילנד במרתף, ניסה אביגדור קלנר להבטיח את שתיקתו של רבין. מי שחשף בפני החוקרים את החשד הזה בחקירה היה לא אחר מאשר הלל צ'רני: "קלנר הגיע כאחרון הצדיקים וסיפר סיפור קורע לב שהוא חייב לרבין ואין לו כסף ואני חייב לממן לו עורך דין. קלנר היה בהיסטריה משום שידע שהמשך החיים שלו תלוי בידיים שלי. אם אני משלם לש' קלנר ניצל. שבועיים-שלושה לפני המעצר יצר קלנר מצג כאילו הוא קנה את עצמו מש' בנפרד, הזיז את עצמו מהתמונה, הפיל עלי את התיק ונעלם". קלנר הכחיש את הדברים.

צ'רני נפגש גם הוא עם רבין זמן קצר לפני גל המעצרים, בכביש ברמלה. רבין הודיע שהגיע אליו מידע מתוך יאח"ה כי ש' החל למסור את עדויות הנפץ. באותה הזדמנות אמר רבין לצ'רני כי הוא מתכוון לשתוק בחקירה. ואמנם, רבין עמד במילתו ושתק לאורך כל ימי החקירה. גם מעצר של 33 ימים לא גרם לו לזוז מהחלטתו. בחלק מהחקירות הכניס פיסות נייר לתנוכי אוזניו, ברבות מהן הוא רכן על השולחן כשסוודר כחול עוטף את פניו.

בנסיבות אחרות יכלו הדיאלוגים הלקוניים בינו ובין החוקרים לשמש למערכון:

חוקר: "איך קוראים לאשתך?"

רבין: "לא יודע".

"זה פשוט מאוד", הסבירה רעייתו ענת את פשר שתיקתה של בעלה: "המשפחה של מאיר הלכה ושאלה דעת תורה, ואני, שהכי קרובה אליו, אומרת לך שמאיר נשמע רק לדעת תורה. המשפחה הקרובה הלכה להתייעץ עם רב מקובל בבני ברק בעדה החרדית ואותו הרב הורה להם לומר למאיר שייכנס לתענית דיבור - תענית דיבור משמעה שמאיר לא אומר מילה בחקירה שלכם".

בחתונתם, כך העידה רעייתו, השתתפו אושיות רבות ובהן לב לבייב, אלי ישי ודני נוח. על פי עדות בני משפחתו אין לרבין אפילו חשבון בנק, אך בביתו נמצאו מסמכים המרמזים על מעורבותו בעסקאות של מיליונים: כך, למשל, מצאה המשטרה בבית המחאה שנמשכה מחברה המשקיעה במיזם נדל"ן בחוף אכזיב בגובה 4 מיליון שקל. במסמך אחר שחיבר רבין כתוב: "3.1 מיליון דולר. 500,000 דולר עברו לשווייץ. 500,000 דולר לטקסס". מסמך אחר מתאר בוררות שערך העבריין לשעבר יוסי הררי, בין רבין לבין איש עסקים אמריקאי. מה היה סוד כוחו של העסקן החרדי? מהיכן גילגל סכומי כסף עצומים שכאלה? שאלות מסובכות שהתשובה להן מעורפלת.

לרבין היו בעשור החולף קשרים נוספים בצמרת שהועילו לפריחת עסקיהם שלו ושל ש'. ב-2004 כשהתברר לש' כי למהנדס העיר ירושלים, אורי שטרית, יש חוב אדיר ממדים בבנק הפועלים הוא יזם באמצעות רבין פגישה בין המהנדס ובין ידידו של רבין, יו"ר בנק הפועלים דאז דני דנקנר. "ש' סידר לי את הפגישה עם דנקנר", סיפר שטרית בחקירה. "סיפרתי לדנקנר על הטרגדיה שעברתי ושאני לא אוכל לעמוד בתשלום החוב. הוא שמע אותי ואמר שיראה מה יוכל לעשות. הבנק באמת פרס את החוב באופן שבו יכולתי לעמוד". בחקירה התברר כי בנק הפועלים ויתר לשטרית על חוב של מאות-אלפי שקלים והגיע איתו להסכם מקל. "בהרבה מקרים יש הפחתות", מסר דנקנר בעדותו. "זה קרה בוודאי מאות פעמים מאז שאני בבנק".

מנהל אגף הגבייה בבנק הפועלים, אברהם בנסמן, סיפר בעדותו כי "המקרה של שטרית הוא אולי המקרה היחיד", שבו ביקש ממנו דנקנר לפגוש באופן אישי חייב, "ולנסות להתקדם איתו".

אגב, המאכר רב הפעלים רבין ויו"ר הבנק של המדינה דנקנר ניהלו מערכת יחסים קרובה. כשבדקו חוקרי המשטרה את יומן הפגישות של דנקנר הם מצאו כי השניים נפגשו לא פחות מ-57 פעמים (עוד על יחסי רבין-דנקנר ראו מסגרת).

פסיעה לתוך מארב

"הלילה הזה אי אפשר היה לישון משעה אחת בלילה ואילך - היו צעקות, תפילות ושירים של האסיר בהפרדה ששוכן תא אחד מולי. ארבע שעות של קונצרט שפשוט טימטמו את השכל" (הלל צ'רני בחקירתו אחרי מספר לילות באבו כביר).

צ'רני הכחיש בחקירותיו הראשונות בתוקף ששילם ולו אגורה שחוקה כשוחד. הוא אמנם אישר כי תרם סכומי עתק לעמותות של בכירים בעיריית ירושלים, אך טען כי אין קשר בין התרומות לבין רצונו לקדם את הפרויקט, וכי משפחתו תורמת לארגונים רבים ברחבי הארץ. באחת מהחקירות הוצג בפניו מסמך ששלח אליו ש' ב-99' שבו הוא מזכיר "תשלומים" שניתנו 'באישורך ובהסכמתך לגורמים שונים' ובהם: א"א (אולמרט) וא"ל (לופוליאנסקי) ועוד. בתחתית המסמך מתנוססת חתימה הנחזית להיות חתימתו של צ'רני לצד חותמת של חברת הולילנד. "אני לא מזהה את חתימתי", הגיב צ'רני בנחרצות ורמז שהחתימה מזויפת. וכך זה נמשך. בחקירה הרביעית התחוללה תמורה של ממש. זה קרה אחרי שהחוקרים הציגו לו חילופי מכתבים אישיים בינו ובין ש'.

בקיץ 2005 כתב ש' לצ'רני מכתב עדכון על מצבו של הסכם הפיתוח של הפרויקט: "אתמול אחר הצהריים אישרה ועדת הכספים את ההסכם. אני אפגש ביום א' עם כל מי שצריך. ראש העיר, הגזבר, מהנדס העיר וכו'. לאור כל הריצות והעצבים והבקשות שלי להשלמת הנושא, התחייבתי כלפי כל הנוגעים בדבר (גם לשם הסדרת החתימה) לשלם 75 אלף דולר ולא 40". צ'רני ענה מיד במכתב משלו: "קיבלתי המכתב, יטופל ביום ראשון מתוך תקווה שזהו זה, משום שאחרת זה הופך להיות בלתי אפשרי". במכתב התגובה הוסיף ש' את הפרט המדהים הבא: "הנני מעסיק את אורי שטרית מהנדס העיר - שכר חודשי+השכרת מכונית". יומיים חלפו ולחשבוננו של ש' הגיע הסכום המבוקש מהולילנד: 300,000 שקל.

כשהוצגה לצ'רני ההתכתבות הזאת לראשונה הוא התקשה לזכור אותה. בשתיים בצהריים יצא צ'רני להתיעצות עם פרקליטו עו"ד גיורא אדרת. כשחזר לחדר החקירות, נסדקה החזות העמידה של איש העסקים והוא הודה לראשונה כי הבין שש' משלם שוחד. הנה אולי הרגע הדרמטי ביותר בחקירת הולילנד:

"בעצה אחת עם עורך-דיני ובבושה גדולה אני מודה בסיפור הזה. למרות שקיבלתי מש' מכתב שהייתי אמור להעיף אותו מכל הרוחות נעניתי לו בלי לשאול. אני מודה בזה שיכולתי להבין מדבריו של ש' שהכסף הולך לאנשי עירייה..."

יומיים חלפו וצ'רני ניסה לצמצם את הנזק הנורא שעשה לעצמו: "אני חוזר בי כאן מכך שהודיתי ששילמתי שוחד בסך 300,000 שקל. הייתי, כפי שאמרתי, נפשית, במצב שאני מכיר בזה שהסכום הזה עלול לשמש כשוחד, אולם מרגע זה הכנסתם אותי, החוקרים, למעין מארב ואני פסעתי לתוכו".

כעת מנסה צ'רני להיחלץ מהמארב של ש': הוא עסוק בחודשים האחרונים בצלילה למעמקי חומר החקירה בפרשה לקראת השימוע הצפוי בתחילת יולי, שבו ינסו פרקליטיו לחלץ אותו מהחשד שנתן שוחד של מיליונים. צ'רני מתקשה להאמין שהשימוע יעזור ושהוא לא יועמד לדין והוא כבר מתכוון במרץ למשפט. הוא אוסף הררי מסמכים שנועדו לרסק את אמינותו של ש' על דוכן העדים, במטרה להוכיח שחלק מיומניו ומכתביו זויפו.

צ'רני, כמו גם חשודים אחרים, יוכלו בקלות לסדוק את דימויו של ש'. לא יהיה מאוד מסובך להוכיח, שש' שהחטיא רבים וטובים בשירות הציבורי, הוא אדם בעל רקורד מפוקפק. אבל כנראה שקשה יהיה הרבה יותר להתמודד עם הראיות: למשל ההמחאות שלו, שנחתו בחשבונות הבנק של חלק מהחשודים שסייעו על פי החשד להקים את שורת הבניינים שדוקרת גם היום את קו הרקיע הפצוע, והמזועזע בוודאי, של ירושלים.

תגובות

היזם הלל צ'רני סירב להגיב לדברים כמו גם פרקליטה של שולה זקן, עו"ד מיכה פטמן ופרקליטו של אורי שטרית, עו"ד דוד ליבאי.

יהושע פולק אמר: "לא היו דברים מעולם". אורי לופוליאנסקי סירב להגיב לפנייתנו כמו גם מאיר רבין. חיים מילר אמר: "לא היה לי יד ורגל בפרויקט הולילנד. הפרקליטות הולכת על קירות חלקים".

עו"ד איתן מעוז המייצג את אביגדור קלנר מסר בתגובה כי "קלנר לא נתן שוחד בידו של איש, אך אין באפשרותנו להשיב לגופם של דברים בתקשורת בטרם נערך שימוע".

עו"ד אירית באוהמורן המייצגת את אליעזר שמחיוף: "מר שמחיוף משוכנע בחפותו וסמוך ובטוח כי עניין זה יוכח במלואו בשימוע".

אמיר דן, יועץ התקשורת של אולמרט מסר: "מר אולמרט הצהיר בצורה הברורה ביותר כי מעולם לא לקח שוחד, לא במישרין ולא בעקיפין, והוא עומד מאחורי הצהרה זו גם היום. דבריו חסרי השחר של עד המדינה המפוקפק לא ישנו עובדה זו. אולמרט, כראש העיר ירושלים תמך בפרויקט הולילנד כבר מתחילתו, וזאת במתכונתו הראשונית של הפרויקט לפני שהוכנסו בו שינויים רחבים מאוד. אולמרט תמך בפרויקט מתוך אמונה, כי דווקא בתקופה שבה אוכלוסייה רחבה נוטשת את עיר הבירה, יסייע פרויקט זה להשאיר בירושלים אוכלוסייה מבוססת שהעיר כה זקוקה לה.

"טענותיו של ש' לגבי אולמרט הן סיפורי אלף לילה ולילה שנולדו במוחו של עד המדינה,

המשתמש כדבר שבשגרה בשקרים ובסיפורי בדיות כדי לאיים ולסחוט כספים מאנשים. זו דרכו וזו שיטתו. אך הפרקליטות, במקום להוקיע אדם זה, משלמת לו מיליונים כדי שישמיע את אשר משלמים לו להשמיע. למרות, שזכותו של הציבור לדעת מהם התנאים המופלגים שנתנה לו המדינה, הפרקליטות מסרבת בתוקף לפרסם את תנאי ההסכם השערורייתי עם עד המדינה. זאת למרות שהחקירה הסתיימה כבר לפני תקופה ארוכה, ואין שום סיבה אמיתית להמשיך ולהסתיר את ההסכם מהציבור".

את תיק הולילנד מלווים מתחילת החקירה הסמויה, מטעם פרקליטות מיסוי וכלכלה, עורכי הדין ליאת בן ארי, אתי בנדור ויונתן תדמור. *

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון